

**Memorie van toelichting bevattende eene nadere omschrijving
van het ontwerp tot indijking van het Wieringermeer,
opgemaakt door de commissie uit de waterschappen, tot
verdere voorbereiding dier indijking, en behoorende bij het
rekwest, ingediend aan Z.M.**

<https://hdl.handle.net/1874/234078>

mm 10594

Memorie van Toelichting

BEVATTENDE EENE NADERE OMSCHRIJVING

VAN HET

ONTWERP

TOT INDIJKING

VAN HET

WIERINGERMEER.

F. l. de Leeuw

Opgemaakt door de commissie uit de waterschappen,
tot verdere voorbereiding dier indijking,

EN

behoorende bij het rekest, ingediend aan Z. M. den Koning,
in dato 3 October 1877, tot het bekomen van concessie
tot indijking en droogmaking van genoemde water-
vlakte, ter grootte van 20.000 Hectaren.

AMSTERDAM,
LOMAN, KIRBERGER & VAN KESTEREN.
1877.

BIBLIOTHEEK UNIVERSITEIT UTRECHT

3084 586 5

Memorie van Toelichting

BEVATTENDE EENE NADERE OMSCHRIJVING

VAN HET

ONTWERP

TOT INDIJKING

VAN HET

WIERINGERMEER.

Opgemaakt door de commissie uit de waterschappen,
tot verdere voorbereiding dier indijking,

EN

behoorende bij het rekest, ingediend aan Z. M. den Koning,
in dato 8 October 1877, tot het bekomen van concessie
tot indijking en droogmaking van genoemde water-
vlakte, ter grootte van 20.000 Hectaren

AMSTERDAM,
LOMAN, KIRBERGER & VAN KESTEREN.
1877.

MEMORIE VAN TOELICHTING,

bevattende eene nadere omschrijving van het ontwerp tot indijking van het Wieringermeer.

Opgemaakt door de commissie uit de waterschappen, tot verdere voorbereiding dier indijking, en behorende bij het rekwest, ingediend aan Z. M. den Koning, in dato 3 October 1877, tot het bekomen van concessie ter indijking en droogmaking van genoemde watervlakte, ter grootte van 20.000 Hectaren.

§ 1. Het bij deze memorie gevoegde gedrukte ontwerp, met de daarbij behorende kaarten en profillen, blijft den grondslag uitmaken van de wijze, waarop wordt voorgesteld het Wieringermeer in te dijken en in te polderen.

In deze memorie zullen achtereenvolgens alle de in het ontwerp behandelde onderdeelen, nader beschouwd en toegelicht worden, en tevens alle zoodanige wijzigingen worden voorgesteld, als het officieele onderzoek, en de veranderde tijdsomstandigheden, wenschelijk doen zijn.

§ 2. Ontstaan van het ontwerp.

Bij hetgeen omtrent het ontstaan van het ontwerp is gemeld, meenen de ondergeteekenden alleen te moeten voegen:

1°. dat hoezeer reeds in 1874 aan hen de opdracht was verstrekt, om onder de, op blz. 6 van het gedrukte ontwerp, vermelde voorwaarden, concessie te vragen, zij tot heden hebben gemeend, dat de omstandigheden van politieken en financiële aard niet toelieten, om met gunstig gevolg aan het publiek, deelneming in eene zoo belangrijke onderneming te vragen.

De steeds toenemende waardevermeerdering van landeigendom evenwel, gepaard aan de zich meer en meer openbarende zucht naar landbezit, zelfs in nieuw ingedijkte polders; de overweging dat groote kapitalen beschikbaar zijn en dat daarvoor plaatsing wordt gezocht, in werkelijk soliede ondernemingen; dat alles doet bij de aanvragers de verwachting ontstaan, dat de gevorderde deelneming zal te verkrijgen zijn, zoodra de concessie verleend, het ontwerp behoorlijk omschreven en vastgesteld is, en de noodig geoordeeld wordende subsidiën uit 's Rijks- en Provinciale fondsen verleend zullen zijn.

Het rekwest tot bekoming van concessie, aan

Z. M. den Koning ingediend, wordt als bijlage A. bij deze memorie gevoegd.

2°. Dat er bij de aanvragers geen redenen bestaan, om het ontwerp van 1874 niet te blijven beschouwen als den grondslag der onderhandelingen, die over de uitvoering dezer onderneming gevoerd zullen moeten worden.

Uit de verder hieronder behandelde onderwerpen zal zulks duidelijk kunnen blijken.

§ 3. Beschrijving van het ontwerp.

De beschrijving van het ontwerp, voorkomende op bl. 7 tot 19 van de brochure in 1874, beschouwt:

1°. De grenzen der omdijking.

2°. De uitwateringssluizen die binnengedijkt worden.

3°. De toegangen die binnengedijkt worden.

4°. De werken ten behoeve der achtergelegen waterschappen.

5°. De bedijkingswerken:

Richting der zeedijken; Westelijke afsluitdijk, Wieringen-Anna Paulowna polder. Oostelijke afsluitdijk, Wieringen-Medemblik.

6°. De bemaling.

7°. De verkaveling.

Wat alle deze aangelegenheden aangaat, meenen de aanvragers niet beter te kunnen doen, dan te verwijzen naar het rapport, uitgebracht den 3^{den} Mei 1875, door den Hoofd-Ingenieur van den Waterstaat in Noord-Holland, aan Gedeputeerde Staten van dat gewest.

Dat rapport, aan de aanvragers op hun verzoek op officieele wijze medegedeeld, is opgemaakt naar aanleiding van een rekwest, door hen gericht aan de Staten van Noord-Holland, om ondersteuning uit de Provinciale fondsen.

Ook van dat Rekwest en van het daarop ontvangen antwoord, wordt als bijlagen B en C een afschrift bij deze memorie gevoegd.

Uit het breedvoerige en belangrijke rapport van den Hoofd-Ingenieur, hier bijgevoegd als bijlage D, blijkt, voor zooveel het technische gedeelte betreft:

Vooreerst, dat tegen het ontwerp in algemeenen zin geene bedenkingen bestaan, belangrijk genoeg om de uitvoering te ontraden.

Ten tweede, dat tegen de wijze waarop is voorgesteld de bedijkingen te maken, geene bezwaren bestaan.

Ten derde, dat de bezwaren door de Kamers van Koophandel en Fabrieken te Amsterdam en te den Helder, tegen het ontwerp ingebracht, in de vrees dat daardoor gevaar voor instandhouding

van de diepte in de haven van het Nieuwe Diep zou kunnen ontstaan, door den Hoofd-Ingenieur niet worden gedeeld.

Ten vierde, dat de aan het Wieringermeer grenzende waterschapsbesturen, door Gedeputeerde Staten van Noord-Holland uitgenoodigd zijnde om op te geven, of er, en zoo ja, welke bezwaren bij hen bestaan, tegen de wijze waarop in het ontwerp is voorgesteld, om te voorzien in de soms door de indijking verstoorde belangen van waterloozing en scheepvaart, aan die uitnoodiging door allen is voldaan en wel door:

- a. Dijkgraaf en Heemraden van den polder Waard-Nieuwland te Wieringen.
- b. Het Dijksbestuur van Wieringen.
- c. Burgemeester en Wethouders van Wieringen.
- d. Dijkgraaf en Heemraden van den Anna Paulowna polder.
- e. Het polderbestuur van den Wieringerwaard.
- f. Dijkgraaf en Heemraden van den Polder Waard en Groet.
- g. Den Dijkgraaf van het ambacht van West-Friesland, genaamd de Schager en Niedorper Koggen.
- h. Dijkgraaf en Heemraden van Drechterland.
- j. Burgemeester en Wethouders van Medemblik.
- k. Dijkgraaf en Heemraden van het Ambacht van Westfriesland, genaamd Geestmer Ambacht.

7. Dijkgraaf en Heemraden van het Ambacht de Vier Noorder Koggen.

Door den Hoofdingenieur zijn al de aanmerkingen, door genoemde Besturen tegen het ontwerp gemaakt, behandeld, en de oplossing daarvan voorgesteld op eene wijze, waartegen van de zijde der uitvoerders geene bezwaren kunnen bestaan, en die alleen aanleiding kunnen geven tot eenige vermeerdering der kosten, waarop thans bij het herzien der begrooting is gerekend.

De slotsom van het rapport is dan ook:

„In hoofdzaak kan met de voorgestelde werken, „in het belang der afwatering en scheepvaart, ge- „noegen worden genomen; doch daarin zullen de „wijzigingen gebracht moeten worden, die, na over- „leg met de verschillende belanghebbende besturen, „onder goedkeuring van het collegie van Gedepu- „teerde Staten en van de Regeering, blijken noodig „te zijn.

De aanvragers meenen dan ook zich hierbij te kunnen bepalen en verder te moeten afwachten, wat gevorderd zal worden, bij het voeren der vereischte onderhandelingen.

§ 4. Begrooting der kosten.

In het ontwerp van 1874, is eene globale begrooting der kosten opgegeven, bedragende te zamen *f* 23.500.000. —

Aangezien het aan de aanvragers is voorgekomen, zoo wel dat het tot juiste beoordeeling van het geheel, noodig is die begrooting meer in onderdeelen aan het oordeel der Regeering te onderwerpen, als dat het wenschelijk is, die begrooting te herzien en aan te vullen, als ook om daarin zoodanige verhooging te brengen, als in overeenstemming is te achten met de tegenwoordige prijzen van arbeidsloonen en materialen, zoo wordt hierbij als bijlage E gevoegd, eene gespecificeerde begrooting der voor deze onderneming gevorderde kosten, te zamen bedragende, zonder renteberekening, eene som van *f* 20.777.927.

De laatste begrooting is dus met een bedrag van *f* 3.277.927 verhoogd, zijnde op de verschillende onderdeelen als volgt:

Begrooting 1874. Begrooting 1877

A. Werken ten behoeve der achterliggende landen, ter voorziening in de verstoorde belangen van uitwatering en scheepvaart	<i>f</i> 1.300.000	<i>f</i> 1.668.571
Transp. . .	<i>f</i> 1.300.000	<i>f</i> 1.668.571

	Begrooting 1874.	Begrooting 1877.
Per Transp.	f 1.300.000	f 1.668.571
<i>B.</i> Kosten der bedijkingen.	„ 10.000.000	„ 11.066.300
<i>C.</i> Kosten van de benoodigde stoomwerktuigen en daarbij behoorende gebouwen en werkplaatsen	„ 1.200.000	„ 1.384.000
<i>D.</i> Kosten van droogmaking en drooghouding.	„ 1.000.000	„ 1.158.436
<i>E.</i> Kosten der verkaveling, aanleg van kunstwegen, enz.	„ 3.000.000	„ 3.500.620
<i>F.</i> Onderhoud der werken, kosten van personeel, reis-, verblijf- en bureaustkosten en onvoorzienne uitgaven	„ 1.000.000	„ 2.000.000
Te zamen	f 17.500.000	f 20.777.927

§ 5. Beschouwingen omtrent de verzochte bijdrage uit 's Rijks kas en de te verwachten uitkomsten der onderneming, zoo voor de deelnemers in de negotiatie, als voor het Rijk.

Thans genaderd zijnde tot het belangrijkste deel dezer memorie, hopen de aanvragers er in te zullen slagen, om kort en duidelijk voor te dragen, waarom zij meenen, eene zoo belangrijke bijdrage uit 's Rijks kas te mogen vragen; welke de uitkomsten kun-

nen zijn van de voorgestelde onderneming, zoo voor de deelnemers in de negotiatie, als voor het Rijk.

1°. Bijdrage van het Rijk.

Het totaal der begrooting wijst thans eene som van *f* 20.777.927 aan. De kosten zijn echter ruim gerekend en er is niets gesteld voor inkomsten, die in den loop van 10 jaren zijn te wachten, van huur van dijken en wegen en van eenige het eerst bovenkomende en goed gelegen landen, grenzende aan de bestaande bedijkingen.

Hoeveel uitzicht er nu ook moge bestaan dat de door deze onderneming verkregen gronden, bij verkoop na 10 jaren, meer zullen opbrengen dan zij hebben gekost, zoo is niet te verwachten, dat het publiek bereid zal zijn, eene som van omstreeks *f* 21.000.000 beschikbaar te stellen, indien niet op voldoende renten, gedurende de uitvoering van het werk kan worden gerekend.

De aanvragers om concessie meenen echter, dat er in de tegenwoordige omstandigheden wel kans bestaat om die som bijeengebracht te zien, mits:

1°. Eene behoorlijk geconstitueerde Maatschappij tot Indijking daartoe optrede.

2°. De concessie verleend zij onder zulke voorwaarden, dat men verzekerd kan zijn van de volledige uitvoering van het thans opgemaakte ontwerp,

en mits die uitvoering plaats hebbe onder Rijks toezicht.

3°. Dat men volkomen verzekerd zij, dat gedurende 10 jaren, van de ter leen verstrekte sommen, eene jaarlijksche rente van 5 % zal worden voldaan. Na verloop van die 10 jaren houdt de rentebetaling op, en zal de geheele polder in eens of bij gedeelten, in het openbaar, ten behoeve der aandeelhouders verkocht worden, op bij de statuten der Maatschappij te regelen wijze.

In het geheel zou eene som van *f* 6.000.000, uit 's Rijks kas daartoe noodig zijn, en zulks in jaarlijksche termijnen, naar gelang der vordering van het werk, zoo als daarvan bij de begrooting een overzicht is gegeven en nader behoort te worden geregeld.

2°. Uitkomsten voor de deelnemers in de negotiatie.

In het jaar 1870 verscheen het eerste rapport omtrent de mogelijkheid eener indijking van het Wieringermeer in het licht. Het was opgemaakt door eene commissie, bijgestaan door mannen, aan wier kunde en ondervinding op dit gebied niet is getwijfeld.

Die commissie gaf aan het slot van het rapport, een overzicht van de verwachte uitkomsten der

onderneming. Thans zijn ruim 7 jaren verlopen, waarin het ontwerp tot indijking van het Wieringermeer, steeds bij deze commissie een punt van overweging heeft uitgemaakt; waarin de plannen zijn besproken, onderzocht en gewijzigd; waarin de begrotingen nagegaan, en eindelijk opgemaakt zijn, zoo als nu in deze memorie is uiteengezet.

En thans is de slotsom: dat deze commissie, zoo geheel met den toestand bekend, en lange jaren van ondervinding achter zich hebbende, niets beter weet te doen, dan te herhalen wat toen in Mei 1870, door de eerste commissie is gezegd.

Zij doet dat met des te meer vertrouwen:

Omdat, gedurende al dien tijd, haar niets ter oore is gekomen, dat eenigen twijfel verraadt omtrent de juistheid van het destijds gedane onderzoek, naar de hoedanigheid der gronden.

Omdat na het ingestelde onderzoek, en de herhaalde wijzigingen, geen twijfel kan bestaan aan de doelmatigheid en sterkte der voorgestelde werken.

Omdat de nu opgemaakte begrooting der kosten zoo is verhoogd, dat ieder die met dergelijke werken bekend is, haar als ruim gesteld zal beschouwen; iets wat echter een noodzakelijk vereischte is om misrekeningen te voorkomen, bij eene

onderneming van zoo grooten omvang, en waarbij zoo zeer met de natuur zal zijn te kampen.

In het rapport van Mei 1870 wordt omtrent de te verwachten uitkomsten gezegd:

1°. Dat de in te dijen gronden van zoodanig gehalte zijn, dat zij, voor verre weg het grootste gedeelte, eene hooge waarde zullen verkrijgen.

2°. Dat er niet alleen geen vrees behoeft te bestaan, dat de werken ter bedijking van het Wieringermeer, nadeel zullen toebrengen aan andere thans bestaande toestanden; maar dat, indien de voorgestelde kanalen, wegen, schutsluizen en stoommachines zullen zijn gemaakt, alle achterliggende landen grootelijks daardoor zullen worden gebaat.

3°. Dat geene bezwaren van technischen aard aan de uitvoering der indijkingswerken verbonden zijn; maar dat de geprojecteerde droogmaking, dank zij de in de laatste jaren verkregen onderzinking op dit gebied, en de vele ons thans ten dienste staande hulpmiddelen, zeer goed en zonder dat belangrijke rampen of misrekeningen te vreezen zijn, kan uitgevoerd worden.

4°. Dat alzoo voor eene som van *f* 17.150.000 (thans in 1877 zonder de renten gerekend op *f* 20.777.927) kan worden verkregen eene oppervlakte van 19500 Hectaren vruchtbaar land, voorzien van eene uitmuntende, krachtige en tegen

alle omstandigheden gewaarborgde bedijking; van zeer krachtige bemalingsmiddelen; van eene doelmatige verkaveling op groote schaal; van hoofdvaarten met beweegbare bruggen; van sluizen die den toegang verleenen tot den nieuwen polder; van 182400 Meters grintwegen, en eene baan, waarop zonder veel kosten, een, den geheelen polder ten bate komenden, spoorweg kan worden aangelegd; en welke landen eindelijk, gedurende een tijdsverloop van circa 5 jaren, aan de volledige werking van lucht en regen blootgesteld geweest zijn.

Rekent men dat na aftrek van dijken, wegen en vaarten, 18000 Hectaren belastbaar land zullen overblijven, dan zal iedere Hectare in den hierboven omschreven toestand gebracht land, kosten omstreeks *f* 950. (thans volgens de laatste begrooting *f* 1150).

Het komt aan de commissie als onbetwistbaar voor, dat de drooggemaakte Wieringermeerpolder rijkelijk alle kosten zal vergoeden, die gevorderd waren, om hem in het aanzijn te brengen; en hoezeer misrekeningen steeds mogelijk zijn, meent zij die hier niet te kunnen verwachten.

Ten einde een overzicht te geven van de waarde, die tegenwoordig aan de landerijen, gelegen in de gemeenten grenzende aan het Wieringermeer wordt gehecht, is als Bijlage F hierbij

een staat gevoegd, aanwijzende de opbrengst van eenige veilingen in de laatste jaren gehouden.

3°. Uitkomsten voor het Rijk.

Het zal aan de aanvragers wel niet ten kwade worden geduid, indien zij zich onthouden van eene opsomming der voordeelen, die voor het algemeen, uit eene aanwinst van 20000 Hectaren vruchtbaar land kunnen voortvloeien, om daardoor aan te toonen, hoezeer eene belangrijke bijdrage uit 's Rijks kas daartoe gewettigd is.

Eene aaneenschakeling van feiten zou hier onmiddelijk te leveren zijn; maar ieder die over de inwilliging der gedane vraag zal hebben te oordeelen, mag wel geacht worden volkomen daarmede bekend te zijn.

Het zij hun echter vergund hier te herhalen, wat reeds in 1861 door Jonkhr. Gevers van Endegeest, in het 82^e hoofdstuk van zijn werk over de droogmaking van het Haarlemmermeer, voor zoo verre die ook in later tijden van toepassing zullen zijn op de droogmaking van het Wieringermeer, is gemeld als *Uitkomsten voor het Rijk*.

Die zoo eenvoudige als ware en belangrijke woor-

den, zijn ook in andere opzichten wel waard nog eens in het geheugen teruggebracht te worden:

„De onderneming, (de droogmaking van het „Haarlemmermeer”,) leest men in genoemd werk, „heeft aan de schatkist na aftrek der baten, eene „uitgaaf berokkend van *f* 4.412.115. Moge het „volgende ten betoog strekken, dat die uitgaaf aan „het Rijk ruime vergoeding zal afwerpen.

„Reeds in 1859 gaven de Rijksbelastingen, met „de opcenten, in de nieuwe gemeente Haarlem- „mermeer, aan de schatkist eene som van *f* 36.602, „in het vervolg voor deze bloeiende Gemeente ge- „raamd op *f* 45.000

„Over 18 jaren betalen de eerst ver- „kochte, en over 20 jaren al de landen, „de grondlasten van onbebouwde eigen- „dommen, jaarlijks te stellen op. . . „ 90.000

„Is het waar, dat de grondbezittingen „gemiddeld om de twintig jaren van „eigenaar verwisselen, dan geniet reeds „nu het Rijk aan rechten van eigendoms- „overgang ongeveer „ 25.000

Te zamen een jaarlijksche som van *f* 160.000 „die echter alleen het tastbaar inkomen uitmaakt.”

„Niemand zal de zijdelingsche, met geen juistheid „te schatten voordeelen ontkennen, die met een op- „merkzaam oog een zoo uitgestrekten polder, in „eene zoo aanzienlijke gemeente, in de plaats van

„water aanschouwt; die de omliggende dorpen, vroeger uithoeken, nu langs wegen als kolfbanen, met de beschaafde wereld verbonden, in de algemeene bedrijvigheid ziet deelen; die alzoo in en rondom de droogmaking, allerwege nieuw leven, nieuw vertier, nieuwe bouwingen, tallooze verkooping en of verhuringen, en de volle nijverheid van een uitgestreken landbouw aanschouwt. Daar vatten ambachten en neringen post; daar betalen notarissen en koopers en verkoopers hunne zegels; daar voldoen de *Verschueren* en *Amersfoordten* de inkomende rechten van hunne menigte landbouwwerktuigen uit den vreemde; daar zijn duizenden aan de winnende hand, die allen ongemerkt de opbrengst der accijnsmiddelen vermeederen en te zamen den nationalen rijkdom verhoogen.

„Zoo heeft het Rijk een wingewest veroverd, na een vreedzamen strijd, zonder tranen of bloed, waar wetenschap en genie als veldheeren en de nijvere polderjongens als soldaten zijn opgetreden.

„*Het vaderland heeft, tegen de bezwaren der natuur en tegen de bezwaren der menschen volhardend, eene der grootste ondernemingen van onzen tijd volbracht, tot eer en roem van zijnen naam.*

En zoo kome dan op nieuw de Staat te hulp aan hen, die thans in het Wieringermeer den strijd tegen

de zee weder willen ondernemen, en eer de negentiende eeuw ten einde is, vindt Nederland een nieuwe parel aan zijn kroon gehecht.

*De Commissie uit de Waterschappen
in het hoofd dezes vermeld:*

J. C. DE LEEUW.
K. BREEBAART.
J. BREEBAART, Kz.
A. J. KAAAN.
D. TOOL.
S. F. SIEUWERTS.
J. L. T. GRONEMAN.

Alkmaar, 3 October 1877.

BIJLAGE A.

Aan
Zijne Majesteit den Koning.

Geven met verschuldigten eerbied te kennen, de Ondergeteekenden, uitmakende de commissie uit de waterschappen: den Anna Paulowna-Polder, den Polder Waard en Groet en den Polder Waard-Nieuwland op Wieringen, ingesteld ter voorbereiding eener indijking van het Wieringermeer in Noord-Holland, ter grootte van 20.000 Hectaren.

Dat zij van deze belangrijke indijking een ontwerp hebben opgemaakt, hetwelk zij met eene daarbij behoorende memorie van toelichting, de eer hebben hiernevens aan Uwe Majesteit aan te bieden;

Dat zij aan Uwe Majesteit eerbiedig verzoeken, hun de concessie voor de indijking en droogmaking aan het Wieringermeer, overeenkomstig dat ontwerp te verleen, met eene garantie van renten tegen 5 ten honderd 's jaars, gedurende het tijdvak van den aanvang van het werk, totdat met den verkoop der drooggemaakte gronden geregeld kan

worden voortgegaan, uiterlijk voor tien jaren en tot een
 gezamenlijk bedrag van niet meer dan 6.000.000 gulden.
 't Welk doende enz.

De Commissie voornoemd,

- (get.) {
- J. C. DE LEEUW, *Dijkgraaf van den Anna Paulowna polder.*
 - K. BREEBAART, *Dijkgraaf van den polder Waard en Groet.*
 - J. BREEBAART Kzn., *Dijkgraaf van den polder Waard-Nieuwland op Wieringen.*
 - A. J. KAAAN, *Heemraad van den Anna Paulowna polder.*
 - S. F. SIEUWERTS, *Hoofd-Ingeland van den polder Waard en Groet.*
 - D. TOOL, *Hoofd-Ingeland van den polder Waard-Nieuwland.*
 - J. L. T. GRONEMAN, *Hoofd-Ingeland van den Anna Paulowna polder.*

Alkmaar, 3 October 1877.

BIJLAGE B.

Aan
de Provinciale Staten van
Noord-Holland.

MIJNE HEEREN!

Namens de besturen van de Waterschappen: *de Anna Paulowna Polder, de Polder Waard en Groet en de Polder Waard-Nieuwland op Wieringen*, en daartoe behoorlijk gemachtigd, hebben de ondergeteekenden de eer, zich bij deze tot Uwe vergadering te wenden, ten einde Uwe hulp in te roepen tot de uitvoering van een belangrijk werk, waardoor het geheele Rijk gebaat en de Provincie Noord-Holland aanzienlijk vergroot zou worden, maar waarvoor particuliere krachten te kort schieten en Uwe medewerking onontbeerlijk is.

Het is namelijk van algemeene bekendheid, dat zich in het jaar 1869 eene commissie heeft gevormd, met het doel om een onderzoek in te stellen naar de mogelijkheid eener indijking van de watervlakte, thans genaamd het *Wieringermeer*, ter grootte van omstreeks 20,000 H. A.

Deze commissie deelde, den 13ten April 1870, den uitslag van haar onderzoek mede, aan de het *Wieringermeer* be-

grenzende Waterschaps-Besturen, die gezamenlijk de kosten, voor dat onderzoek gevorderd, hebben gedragen. — Zij deed dat in een gedrukt rapport, dat algemeen verkrijgbaar werd gesteld en waaruit bleek :

1°. Dat de in te dijken gronden van zoodanige gehalte zijn, dat zij voor verreweg het grootste gedeelte eene hooge waarde kunnen verkrijgen.

2°. Dat er niet alleen geen vrees behoeft te zijn, dat de werken ter bedijking van het Wieringermeer nadeel zullen toebrengen aan andere thans bestaande toestanden, maar dat, indien de voorgestelde kanalen, wegen, schutsluizen en stoommachines gemaakt zullen zijn, alle achterliggende landen daardoor grootelijks zullen worden gebaat.

3°. Dat geene bezwaren van technischen aard, aan de uitvoering der indijkingswerken verbonden zijn; maar dat de geprojecteerde droogmaking, dank zij de in de laatste jaren verkregen ondervinding op dit gebied, en de vele ons thans ten dienste staande hulpmiddelen, zeer goed, en zonder dat belangrijke rampen of misrekeningen te vreezen zijn, kan worden uitgevoerd.

4°. Dat voor eene som van *f* 17,500,000 kan worden verkregen, eene oppervlakte van 19500 H.A. vruchtbaar land, voorzien van eene uitmuntende, krachtige en tegen alle bekende omstandigheden gewaarborgde bedijking; van zeer krachtige bemalingsmiddelen; van eene doelmatige verkaveling op groote schaal; van hoofdvaarten met beweegbare bruggen; van sluizen, die den toegang verleenen tot den nieuwen polder; van 182,000 meters grintwegen, en eene baan, waarop zonder veel kosten, een den geheelen Polder ten bate komende spoorweg kan worden aangelegd; en welke landen eindelijk, vóór den verkoop, gedurende

een tijdsverloop van circa vijf jaren, aan de volledige werking van lucht en regen blootgesteld geweest zijn. — Des tijds werd gerekend, dat na aftrek van dijken, wegen en vaarten, 18000 H.A. belastbaar land overblijvende, iedere H.A. in den boven omschreven toestand gebracht land, omstreeks / 950 zou moeten kosten.

Na het uitbrengen van dit rapport, is door de commissie met de meeste inspanning getracht, de algemeene aandacht op dit onderwerp te vestigen; maar tot haar leedwezen mocht het nog niet gelukken, personen of vereenigingen te vinden, krachtig genoeg, om zich met hoop op goeden uitslag, aan het hoofd te stellen van eene Maatschappij tot indijking van het Wieringermeer.

Drie aanvragen om concessie voor deze indijking, waarvan die, gedaan door den Heer J. G. JÄGER te Amsterdam de prioriteit had, hebben aanleiding gegeven tot het instellen van een nauwkeurig onderzoek van Rijkswegen. — Het is daaruit gebleken, dat tegen het gemaakte ontwerp geene andere dan geldelijke bezwaren bestaan; dat geene bijzondere moeielijkheden gedurende de uitvoering te vreezen zijn; dat de Regeering bereid is tot krachtige ondersteuning; maar ook, dat, wil men deze indijking op de bij het Rapport voorgestelde soliede wijze uitvoeren, daarvoor omstreeks 23 millioen gulden gevorderd zullen worden.

Langdurig is overwogen wat alsnu zou kunnen worden gedaan, om deze belangrijke onderneming in het leven te roepen; en aangezien thans de overtuiging voldoende gevestigd is, dat deze indijking niet kan geschieden zonder de krachtige hulp van allen die daarbij belang hebben, en dus voornamelijk van het Rijk en van de Provincie Noord-Holland: aangezien die hulp vermoedelijk in geen geval

aan particuliere personen zal worden verleend, dan nadat deze zich belangrijke opofferingen zullen getroost hebben, voor het maken van plannen en voor de voorbereidende werkzaamheden, — zoodat bij het zeer onzekere van het verkrijgen van die hulp, geen concessionaris bereid zal zijn hier op te treden, — is eindelijk door de Besturen der Waterschappen, in wier naam dit adres tot Uwe vergadering wordt gericht, besloten om zich te vereenigen, en te trachten het meer en meer rijpende denkbeeld, om de hier bedoelde groote watervlakte in land te herscheppen, te verwezenlijken.

Ten dien einde is door de in het hoofd dezes genoemde Besturen, uit hun midden eene commissie benoemd, die in last heeft zich tot de Regeering te wenden, met het verzoek dat die Besturen, thans, nu andere aanvragen om concessie vervallen zijn, gezamenlijk mogen worden beschouwd als aanvragers om concessie tot indijking van het Wieringermeer; en zulks enkel met het doel om die concessie, tegen teruggave der gemaakte kosten, ter beschikking te stellen van eene Maatschappij tot indijking, die met goedkeuring van het Gouvernement, hier te lande zal worden opgericht.

Door die commissie zullen de noodige subsidiën, zoo van het rijk als van de Provincie Noord-Holland worden gevraagd, en alle pogingen worden aangewend, om eene Maatschappij tot indijking mogelijk te maken.

Zoodra die maatschappij wettiglijk is gevestigd, is de commissie tot voorbereiding ontbonden, en vervallen voor haar alle verdere bemoeiingen.

De besturen in wier naam de ondergeteekenden als ge-committeerden thans optreden, werden krachtig aangemoedigd tot het nemen van dit besluit, door eene verklaring

van Zijne Excellentie den Minister van Binnenlandsche Zaken, die bij missive van 3 April 1874 heeft te kennen gegeven :

»De droogmaking van het Wieringermeer is mijns inziens in het publiek belang wenschelijk. Mochten de aan te wenden pogingen, om de noodige deelneming voor deze zaak te vinden, slagen, dan ben ik, indien de aanvraag van den Heer JÄGER komt te vervallen, gaarne bereid nadere voorstellen in overweging te nemen, en voor zoveel mogelijk het tot stand komen der droogmaking te helpen bevorderen.

»Omtrent ondersteuning van Rijkswegen, kan natuurlijk nog geene bepaalde toezegging worden gedaan; wanneer het blijkt, dat de krachten der rechtstreeks belanghebbenden te kort schieten, en de Provincie met hulpbetoon voorgaat, dan is echter van wege het belang der zaak, ook voor Rijkssubsidie alle grond.”

De ondergeteekenden hebben alzoo bereids met hunne werkzaamheden een begin gemaakt. In de eerste plaats wenschten zij zich te vergewissen of alle vroegere aanvragen om concessie vervallen waren, en zij zou mogen rekenen op voortdurende steun der Regeering. Zij hadden het genoeg op hunne vraag daaromtrent het volgende antwoord te bekomen :

's Gravenhage, 18 September 1874.

»Op het verzoek van den Heer J. G. JÄGER te Amsterdam, om verlenging van den hem gestelden en op 6 September l.l. verstreken termijn, voor de inlevering van een uitgewerkt plan voor de droogmaking van het Wieringermeer, is heden door mij afwijzend beschikt. Zijne aanvraag kan mitsdien als vervallen worden beschouwd. Ik

»ben alsnu bereid, de eventueel door U te doene voorstellen in overweging te nemen, en wil gaarne, voor zoo veel in mijn vermogen is, het tot stand komen dezer nuttige onderneming helpen bevorderen.»

De Minister van Binnenlandsche Zaken :

(get.) HEEMSKERK.

Inmiddels werd opgemaakt eene omschrijving van het ontwerp, geheel gegrond op het vroeger uitgebrachte rapport, maar gewijzigd naar de thans bestaande toestanden en verschillende opnemingen, die sedert 1870 zijn gedaan. De ondergeteekenden hebben de eer een exemplaar van dit ontwerp, met bijbehorende kaarten, aan de leden Uwer Vergadering aan te bieden.

De Commissie heeft vervolgens breedvoerig overwogen, wat thans verder gedaan moet worden; maar haars inziens wordt het welslagen van alle verdere pogingen geheel beheerscht door de beantwoording der vraag, of de Staten van Noord-Holland bereid zullen worden bevonden tot zoodanige krachtige hulp, dat met goed gevolg daarop kan worden voortgebouwd, in de verwachting dat verder van Rijkswege de onderneming mogelijk gemaakt zal worden.

Het is, Mijne Heeren, om tot de beantwoording dier vraag te geraken, dat de ondergeteekenden thans de eer hebben zich tot Uwe vergadering te wenden, met verzoek, dat door de Staten van Noord-Holland moge worden besloten :

dat bijaldien binnen den tijd van twee jaren, na dagteekening van het te nemen besluit, de definitieve concessie ter indijking van het Wieringermeer verleend zal zijn, en eene Maatschappij tot indijking is opgetreden,

zoodanig, dat tot genoegen der Staten, het tot stand komen der onderneming verzekerd kan geacht worden, aan die Maatschappij, onder gelijke voorwaarden als aan een Rijkssubsidie zullen verbonden zijn, een provinciaal subsidie ten bedrage van Één millioen Gulden zal worden verleend, te verstrekken in 10 jaarlijksche termijnen, ieder van f 100,000.—

Of indien het aan Uwe vergadering voorkwam, dat nog niet kon worden beslist, omtrent het bedrag van het te verleenen subsidie, moge worden verklaard:

dat indien nader werkelijk kan worden aangetoond, dat eene Maatschappij zal worden opgericht, zoodanig dat tot genoegen der Staten, het tot stand komen der indijking verzekerd kan geacht worden, gerekend zal kunnen worden op zoodanige krachtige ondersteuning van de Provincie, als overeenkomstig is te achten met het belangrijke der onderneming.

De Commissie meent zich bij deze eenvoudige vermelding van haar verzoek te mogen bepalen.

In de vergadering der Staten van Noord-Holland, van eene Provincie, waar schier iedere voetstap ons herinnert aan hetgeen geschied is om dit land aan de wateren te ontweldigen, is het wel geheel overbodig te gewagen van het belang van indijkingen, vooral van een zoo omvangrijke, als waarvan thans sprake is. Dat eene indijking van het Wieringermeer de hulp der Provincie waardig is, daaromtrent zal, zooals de Commissie vertrouwt, wel geen twijfel bestaan, indien Uwe vergadering een onderzoek zal gelieven te doen instellen. Dat zonder die hulp, op de thans

verzochte wijze, alle verdere pogingen vruchteloos zouden zijn, ook daarvan zal de omvang der onderneming en de groote taak, die eene op te richten Maatschappij wacht, wel de volledige overtuiging geven.

Het zij echter den ondergeteekenden vergund, om betreffende het verlangde bedrag der subsidie op te merken:

1°. Dat, indien er immer kans zal bestaan om genoegzame deelneming tot de oprichting eener Maatschappij tot indijking te vinden, de kosten niet hooger dan op omstreeks f 1000 per H.A. mogen komen, zooals de eerste berekening was.

2°. Dat aangezien het bedrag der kosten thans in het geheel op f 23,500,000 wordt gerekend, omstreeks f 5,000,000 als subsidie wordt gevorderd, om ongeveer aan het sub. 1 genoemde vereischte te kunnen voldoen.

3°. Dat, indien een dergelijk bedrag zou kunnen worden verkregen, deze sommen, hoe belangrijk ook, ongeveer in evenredigheid staan tot hetgeen door de Provincie Noord-Holland en het Rijk werd bijgedragen voor de indijking van het Haarlemmermeer. De commissie acht zich gelukkig, om in plaats van op omstandige berekeningen en redeneeringen, op het voorbeeld van deze ons voorgegaan zijnde grootsche onderneming te kunnen wijzen, ten be-tooge hoe de verstrekte bijdragen werkelijk ten algemeenen nutte aangewend zijn en vruchten kunnen dragen.

Moge ook eenmaal van het Wieringermeer als van het Haarlemmermeer worden gezegd: »is dit niet een der schoonste werken waarop een land trotsch mag zijn, en eene der heerlijkste zegepralen van de hedendaagsche nijverheid?» *) Moge de Provincie Noord-Holland daardoor

*) DE LAVELEYE. De Landbouwkunst in de Nederlanden.

aanzienlijk vergroot worden, en thans, door uwe medewerking, op de nu nog maar afgebakende grondslagen, de eerste hoeksteen van het gebouw worden gelegd.

*De Commissie uit de Waterschappen, tot voorbereiding
der indijking van het Wieringermeer.*

- (get.) {
- J. C. DE LEEUW, *Dijkgraaf van den Anna Paulowna Polder, Voorzitter.*
 - K. BREEBAART, *Dijkgraaf van den Waard- en Groetpolder.*
 - J. BREEBAART Kzn., *Dijkgraaf van den Polder Waard-Nieuwland op Wieringen.*
 - A. J. KAAAN, *Heemraad van den Anna Paulowna Polder.*
 - D. TOOL, *Hoofd-Ingeland van den Polder Waard-Nieuwland.*
 - S. F. SIEUWERTS, *Hoofd-Ingeland van den Polder Waard en Groet.*
 - J. L. T. GRONEMAN, *Hoofd-Ingeland van den Anna Paulowna Polder, Secretaris.*

Schagen, den 24 September 1874.

BIJLAGE C.

*Uittreksel uit het register der besluiten van
Gedeputeerde Staten van Noord-Holland.*

Woensdag 14 Julij 1875.

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland;

Gelezen een uittreksel uit het register der besluiten van de Staten dezer provincie, van 9 Julij 1875 N°. XII, houdende beschikking op het adres der commissie tot voorbereiding eener indijking van het Wieringermeer, betreffende het erlangen van subsidie voor die indijking;

Brengen ter kennis van de commissie tot voorbereiding eener indijking van het Wieringermeer, dat de provincie bereid is, aan den eventueelen concessionaris voor de indijking van 't Wieringermeer, een provinciaal subsidie te verleen van f750.000, uit te betalen in één termijn, nadat de indijking, overeenkomstig de daarvoor te geven concessie, zal zijn voltooid en de nieuwe polder in exploitatie zal zijn gebragt, mits zulks voor 1 Januarij 1891 hebbe plaats gehad en met het werk uiterlijk in 1879 een aanvang zij gemaakt.

Gedeputeerde Staten voornoemd,

(get.) ROËLL, Voorzitter.
H. JACOBI, Griffier.

BIJLAGE D.

PROVINCIAAL BESTUUR
VAN NOORDHOLLAND.

2e Afdeling.

N°. 168/10787.

HAARLEM, 6 December 1875.

Ter voldoening aan het verzoek, gedaan bij uwe missive aan Heeren Gedeputeerde Staten van 30 November j.l., heb ik de eer u hierbij een afschrift toe te zenden van het rapport, door den hoofdingenieur van den Waterstaat in dato 3 Mei j.l. N°. 697 $\frac{p}{27}$, uitgebragt omtrent het door U ingediend ontwerp voor de indijking van het Wieringermeer.

*De Voorzitter van Gedeputeerde
Staten van Noordholland.
(get.) ROËLL.*

*Aan
de Commissie tot voorbereiding
eener indijking van het
Wieringermeer.*

AFSCHRIFT.

WATERSTAAT.

N°. 697 ^D/₂₇

Berigt op brief dd. 22 Januarij

1875 2e afdeeling N°. 168/87.

Betreffende de indijking van het
WIERINGERMEER.

HAARLEM, 3 Mei 1875.

1 pak bijlagen terug en 1 nieuwe.

Met neven vermelden brief, ontving ik van UHoogEdel Gestreng om berigt en raad, het hierbij teruggaand adres van de commissie tot voorbereiding der indijking van het Wieringermeer, aan de Provinciale Staten van Noordholland, gedagteekend uit Schagen den 24 September 1874.

De commissie, bestaande uit leden van de besturen der waterschappen Anna Paulowna, Waard en Groet en Waard Nieuwland, verzoekt namens en op last van die besturen, gezamenlijk te worden beschouwd als aanvragers om concessie, tot indijking van het Wieringermeer, met het doel de concessie tegen teruggave der gemaakte kosten, ter beschikking te stellen van eene Maatschappij tot indijking, die met goedkeuring van het Gouvernement hier te lande zal worden opgericht.

Zij voegt bij haar adres het ontwerp der indijking en droogmaking, en verzoekt om zijne uitvoering mogelijk te maken, dat:

»bijaldien binnen den tijd van twee jaren, na dagteekening van het te nemen besluit, de definitive concessie »ter indijking van het Wieringermeer verleend zal zijn, en »eene Maatschappij tot indijking is opgetreden, zoodanig

Aan

Den Heer Voorzitter van Gedeputeerde
Staten in de Provincie Noordholland.

»dat tot genoegen der Staten, het tot stand komen der
 »onderneming verzekerd kan geacht worden, aan die Maatschappij onder gelijke voorwaarden als aan een Rijkssubsidie zullen verbonden zijn, een provinciaal subsidie ten bedrage van een millioen gulden, zal worden verleend, te verstrekken in 10 jaarlijksche termijnen, ieder van »f 100.000.»

Mogt er bezwaar bestaan tegen de beslissing omtrent het bedrag van het subsidie, dan verzoeken adressanten eene verklaring:

»dat indien nader werkelijk kan worden aangetoond, dat »eene Maatschappij zal worden opgericht, zoodanig dat tot »genoegen der Staten, het tot stand komen der indijking »verzekerd kan geacht worden, gerekend zal kunnen worden op zoodanige krachtige ondersteuning van de Provincie. »als overeenkomstig is te achten met het belangrijke der »onderneming.»

De bedenkingen der bij de uitvoering van dit werk betrokken besturen, werden mij tevens door UHoogEdel Gestrenge toegezonden, benevens twee brieven van Zijne Excellentie den Minister van Binnenlandsche Zaken dd. 19 November 1874 N°. 23 en 15 Januarij 1875 N°. 30 afdeling 3 Waterstaat, met bezwaarschriften der Kamers van Koophandel te Helder en te Amsterdam tegen de uitvoering van het ontwerp.

Ik zal in de eerste plaats het bedijgingsontwerp in algemeen zinn en daarna de door de geraadpleegde besturen geopperde denkbeelden, omtrent de bezwaren tegen dat ontwerp behandelen.

Tot grondslag van het door de commissie uit de waterschappen opgemaakt ontwerp, strekte het rapport der commissie tot onderzoek, naar de mogelijkheid van de indijking

van het Wieringermeer, uitgebragt 15 April 1870. Naar aanleiding van eene in 1871 door den Heer J. G. Jäger gevraagde en aan hem verleende concessie tot uitvoering van dit werk, is het door laatstgenoemde commissie ontworpen plan, door mijn ambtsvoorganger onderzocht, en trad de Concessionaris in onderhandeling met eenige aannemers over de uitvoering der werken.

De toen gerezen bedenkingen tegen, en de wenschelijk geachte wijzigingen in het ontwerp van 1870, zijn bij het vaststellen van het thans ingezonden ontwerp in aanmerking genomen.

Intusschen hebben eenige belanghebbende besturen nog bezwaren tegen sommige onderdeelen van het algemeen ontwerp, doch hoewel later zal blijken, dat met die bezwaren rekenschap moet gehouden worden, zijn zij van betrekkelijk ondergeschikt belang, en kan het ontwerp, zooals op blz. 7 gezegd wordt, den grondslag uitmaken der onderhandelingen, die tot uitvoering dezer groote zaak gevoerd moeten worden met het Rijk, de Provincie en de belanghebbende Waterschaps- en Gemeentebesturen.

Het indijken, droogmaken en drooghouden, gedurende minstens 4 jaren en verkavelen van 18000 hectaren belastbaar land, met inbegrip der kosten, vereischt tot den aanleg van kunstwegen in den nieuwen polder, en der werken, vereischt in het belang der scheepvaart en der afwatering van de achtergelegen landen, is geraamd op *f* 23.500.000, onder welk bedrag eene som van *f* 6.000.000 voor renteverlies gedurende de uitvoering is begrepen.

De raming is met de vereischte nauwkeurigheid en zorg opgemaakt, en naar mijne meening zal, indien geene buitengewone omstandigheden plaats grijpen, het voorgenomen werk voor die som kunnen uitgevoerd worden.

De ingedijkte en voor den landbouw geschikt gemaakte Hectare land, zal alzoo kosten ongeveer f 1300.

Uit het proces verbaal, der op 12 Mei 1869 gehouden Vergadering tot onderzoek van het gehalte der in te dijken gronden, beoordeeld uit 103 gedane boringen, blijkt dat in het vak van den landbouw deskundigen, eene zeer gunstige getuigenis omtrent $\frac{7}{8}$ gedeelte van de oppervlakte dezer gronden afleggen.

Dat proces verbaal is als bijlage A, met de kaart bij het ontwerp gevoegd.

Dat de aanwinst van zoodanigen polder, van zeer groot belang is voor de provincie Noord-Holland, voor het Rijk en voor de ontwikkeling van den landbouw, behoeft geen betoog, voor de bewoners der Nederlandsche gewesten, waar sedert drie eeuwen, de in vruchtbare akkers veranderde waterplassen, eene welvaart verspreiden, die in een naauw verband staat met de belangen der provinciale- en rijksmiddelen.

Hoewel de nabij de ontworpen bedijking gelegen Anna Paulowna polder, aan zijne bedijkers welligt niet de voordeelen heeft verschaft, die daarvan verwacht werden, zoo is de aanwinst van die 5180 Hectaren land, in elk geval, zoowel voor de provincie Noord-Holland, als voor het Rijk, van het grootste belang, vooral in de toekomst.

Werd het Wieringermeer uitsluitend door particuliere nijverheid bedijkt en drooggemaakt, zoo valt het niet te betwijfelen, of, al mag het gehalte der gronden aan de verwachting beantwoorden, zoodanige onderneming slechts gelukkig verlies voor de deelnemers zoude ten gevolge hebben. Het verzoek om subsidie, strekt dan ook tot dekking van dat verlies, en uit dat oogpunt beschouwd, komt mij het door adressanten gewenscht cijfer niet overdreven voor.

Ik meen dan ook de voorwaardelijke inwilliging van het eerste, of, wanneer er bezwaar bestaat reeds nu daartoe te besluiten, van het tweede verzoek te mogen aanbevelen, overtuigd dat de betrekkelijk geringe bijdrage, in de toekomst, de nationale rijkdom vermeerdert, de provinciale belangen bevordert, en aan den landbouw eene nieuwe bron van welvaart opent.

Tegen het ontwerp in algemeenen zin, bestaan naar mijne meening, die door den betrokken Arrondissement-Ingénieur gedeeld wordt, geene bedenkingen, die belangrijk genoeg zijn om de uitvoering te ontraden.

Voor de belangen der scheepvaart en afwatering is gezorgd, behoudens hetgeen zal volgen, bij en na de behandeling der door de geraadpleegde besturen, geopperde bedenkingen.

Het zal echter noodig zijn, den afsluitdijk Wieringen—Medemblik, over zijne geheele lengte, tot de hoogte van 4.50 M. boven A.P. op te trekken, in verband met de hoogte der bestaande dijken, die ongeveer in gelijke rigting loopen.

Na de ondervinding, die in 1871 bij de afdamming van het Sloe is opgedaan, met één rijkendam, zal die van het Amsteldiep en den aanleg van den oostelijken afsluitdijk Wieringen—Medemblik, naar mijne meening, geene onoverkomelijke bezwaren ontmoeten.

Ook de uitgevoerde bedijking en droogmakerijwerken in het Y en het Wijkermeer, hebben aangetoond, dat de aanleg van boezemkanalen en kaden, de verkaveling enz. op meer spoedige en minder kostbare wijze kan geschieden, dan bij vorige droogmakerijen plaats had.

De gestelde tijd tot uitvoering van het geheele werk op tien jaren, schijnt mij, wanneer zich althans geene bezwarende omstandigheden opdoen, voldoende toe.

Overgaande tot de behandeling der door de geraadpleegde

besturen geopperde bedenkingen, zal ik in de eerste plaats behandelen, die, voorkomende in de adressen der Kamers van Koophandel en Fabrieken te Helder en te Amsterdam aan zijne Excellentie den Minister van Binnenlandsche Zaken.

De kamers vreezen, dat door de afsluiting van het Amsteldiep, een ongunstige invloed zal worden uitgeoefend op de haven het Nieuwediep, omdat het door die haven stroomende vloed en ebwater, naar en van het Amsteldiep, tusschen Wieringen en den vasten wal stroomt.

Bovendien achten zij die afsluiting nadeelig voor de belangen der scheepvaart, niet alleen wegens het gemis van een waterweg, maar ook wegens het verlies der uitmuntende reede in de zoogenaamde Sloot en op de vlakke bezuiden Wieringen.

Toen in 1870 het ontwerp tot indijking van het Wieringermeer is beoordeeld, heeft de Ingenieur WELLAN een uitvoerig onderzoek ingesteld, naar den invloed die deze indijking zoude uitoefenen, op de diepte en op het profil van de haven het Nieuwediep.

Eene opneming had daartoe plaats, en eene teekening van het terrein werd vervaardigd, tot beoordeeling van het vraagstuk.

De toestand is thans nog aan dien van 1870 gelijk, en onder bijvoeging der bedoelde teekening, laat ik volgen hetgeen de Ingenieur WELLAN in December 1870 betreffende deze zaak schreef:

»Uit de gedane opneming blijkt, dat de geul, welke van »uit de Zuiderzee, tusschen den Zuid-Westhoek van het »eiland Wieringen en den vasten wal van Noordholland »loopt, — het Amsteldiep, — zich niet richt naar de haven »het Nieuwediep, maar zich noord-oostwaarts ombuigt, en »dat zelfs geen enkele kreek of nevengeul zich van dien

»hoofdstroom verwijdert, om in noord-westelijke richting
»naar het Nieuwediep te stroomen.

»Deze toestand wordt geheel bevestigd door de hydro-
»graphische kaart van de Zuiderzee, waaruit blijkt, dat het
»Amsteldiep, zich uitsluitend noord-oostwaarts om het
»Balgzand heen wendt, om zich verder met den Texelstroom
»en het Marsdiep te vereenigen.

»De stroom, welke bij ebbe door de haven het Nieuwe-
»diep trekt, is alzoo geen eigenlijk deel of zijtak van den
»hoofdstroom van het Amsteldiep (die natuurlijk de grootste
»diepte heeft en *dat diep* blijft bestaan) maar een zijdeling-
»schen aftrek, van den zich bij den vloed gevuld hebbende
»kom, tusschen den keerdam, den vasten wal van Noordhol-
»land en het eiland Wieringen, een aftrek, veroorzaakt door
»het verhang, geboren uit de, in het Marsdiep aan den mond
»van de haven het Nieuwediep, reeds vroeger ingevallen
»en verder gevorderde ebbe, dan die, welke door het Amstel-
»diep noord-oostwaarts om het Balgzand moet trekken.

»Lichte voorwerpen, nabij en westwaarts van de geul van
»het Amsteldiep, in het water geworpen, wanneer de ebbe
»in vollengang is, trekken dan ook — (in de nabijheid van
»den keerdam een enkele maal weifelende) — ten oosten
»om den keerdam heen en niet door het Nieuwediep; een
»bewijs alzoo, dat de hoofdstroom (het Amsteldiep) krachtig
»noord-oostwaarts trekt en den zijdelingschen aftrek naar
»het Nieuwediep, *dien* betrekkelijk zwak is.

»De zanden tusschen het Amsteldiep en het Nieuwediep,
»liggen bijna allen 8 à 9 decimeters onder A. P. waaruit
»volgt, dat de zijdelingsche afstroming naar het Nieuwe-
»diep, kan doorgaan tot bijna gewoon laag water ($0.94 \div$
»A. P.) doch dat bij lager afloopende ebbes, weinig of
»niet *door* de haven kan worden afgevoerd.

»De zanden loopen dus met nagenoeg laagwater droog.

»Bovenstaande omstandigheden, leidden mij tot de gevolgtrekking, dat eene afsluiting van het Amsteldiep, in de richting van de van Ewijksluis naar Wieringen, geen overwegenden nadeeligen invloed kan uitoefenen, op de diephouding van de haven het Nieuwediep.

»Het eenige gevolg dier afsluiting kan zijn, dat het Amsteldiep, ten noorden dier afsluiting, en wellicht ook de geheele vlakte tusschen dien stroomgeul en den vasten wal van Noordholland, verondiept, waardoor de kom waaruit het water bij ebbe door het Nieuwediep moet worden getrokken, in capaciteit verminderen zal, of wel, dat de eb minder lang en krachtig in die richting werken kan.

»Eene voortzetting van het verhoogde gedeelte van den keerdam, dat thans over de Westelijkste 1200 M. 0.30 M. boven V. Z. ligt, terwijl de overige 2160 M. slechts ter hoogte van V. Z. ligt, zou, wanneer blijken mocht, dat zich een nadeelige invloed op de diepte der haven deed gevoelen, daarin kunnen te gemoet komen.

»Ten opzichte van den toestand der zeehaven, diene, dat »blijkens de jaarlijksche peilingen, de diepte en de capaciteit, sedert het jaar 1830 langzaam voortuitgaande zijn.»

Ik deel het gevoelen van den Ingenieur en kan tot staving zijner meening aanvoeren, dat voor zoover is na te gaan, nimmer, evenmin als thans het geval is, eene geul of kreek, door het Balgzand bestond, die het Amstel- met het Nieuwediep in gemeenschap bracht.

Ik heb daartoe geraadpleegd de kaarten:

Van L. J. AURIGARIUS in 1583,

Van A. HAIJEN, in 1585.

Van A. ANTHONISS in 1609, waarop een Ontwerp

voorkomt tot bedijking der gronden, die thans den Anna Paulowna polder uitmaken.

Van A. METIUS in 1618.

Van het Koegras in 1620, waarop het ontwerp tot bedijking van den Le Maire polder bewesten het Nieuwediep, voorkomt.

Van J. M. POT, omstreeks 1630 waarop voorkomt een ontwerp tot bedijking van het Balgzand en tot aanleg van fortén, erven, en eene aanhechting van Wieringen aan den vasten wal.

Van P. GOOS, in 1657.

Van het Hoogheemraadschap der uitwaterende sluizen in Kennemerland en West-Friesland in 1670.

Van J. TIRION in 1750.

en verder de in deze eeuw uitgegeven hydrographische kaarten, waaronder de in 1844 uitgegeven kaart der Zuiderzee, met het ontwerp tot bedijking van den Anna Paulowna polder. De denkbeelden der kamers van Koophandel te Amsterdam en Helder zijn dus niet juist, omtrent den loop der getijden door het Nieuwediep en rond Wieringen.

Wat betreft het gemis der reede bezuiden Wieringen, en van het vaarwater het Amsteldiep, voor de schepen die de zuiderzee bevaren, zoo komen mij die bezwaren niet belangrijk genoeg voor, om van de uitvoering van het bedijkingsontwerp af te zien. De reede bezuiden Wieringen, is ongetwijfeld nuttig voor de scheepvaart, doch na de bedijking, zal men achter den oostelijken afsluitdijk, eene reede vinden, die bij de meest heerschende winden ook genoegzame veiligheid zal aanbieden, terwijl verder de haven te Medemblik en de te maken haven, aan den Oever op Wieringen, veel zullen bijdragen, om de scheepvaart van Enkhuizen enz. langs de noordzijde van Wieringen

naar het Nieuwediep, veiliger te maken dan die thans is.

Het vaarwater van het Nieuwediep, langs de noordzijde van Wieringen, zal door de afsluiting van het Wieringermeer, ongetwijfeld verandering ondergaan, doch die kan niet anders dan gunstig voor de scheepvaart zijn, dewijl de meer krachtige stroom, die er zal gaan, eene geul van beter richtingen, en van meer vermogen zal doen ontstaan, dan de thans aldaar aanwezige. De bedenkingen van de verder geraadpleegde besturen, zal ik thans behandelen en ten einde hunne beoordeeling gemakkelijk te maken, er de vereischte toelichting naast vermelden.

BEDENKINGEN.

TOELICHTINGEN.

a. Dijkgraaf Heemraden en Hoofd-Ingelanden van den Polder Waard-Nieuwland te Wieringen.

Brief van 29 Dec. 1875.

Nº. 39.

Geene.

b. Dijkbestuur van Wieringen.

Brief van 5 Januari 1875.

Nº. 1.

Voor eene behoorlijke waterloozing van het oude land moet gezorgd worden.

Langs de zuidoost kust van Wieringen en langs den polder Waard-Nieuwland, is een kanaal ontworpen met eene kapitale schut- en uitwateringsluis aan den Oever. Dat kanaal wordt voor de afwatering van Wie-

ringen en van den polder Waard Nieuwland dienstbaar gemaakt.

In de concessie moet den concessionaris de verplichting worden opgelegd, om voor den aanvang der werken met de belanghebbende polder- en gemeentebesturen, onder goedkeuring van Gedeputeerde Staten van Noord-Holland, de vereischte overeenkomsten te sluiten, tot voorziening en regeling van de belangen der gestoorde afwateringen en de middelen van gemeenschap te water en te lande.

c. Burgemeester en Wethouders van Wieringen.

Brief van 9 Januari 1875.

N°. 1090.

Geene.

d. Dijkgraaf en Heemraden van den Anna Paulowna polder.

Brief van 10 Januari 1875.

Heeft geene bezwaren tegen de wijze waarop in de belangen van waterloozing en scheepvaart is voorzien, doch verlangt:

Ter voorziening in de uitwatering van den Anna Paulowna polder en den Wieringerwaard, wier sluizen worden binnengedijkt, is ontworpen een kanaal, van de duikersluis van den Wieringerwaard, door den Anna Paulowna polder (de richting van het

dat gedurende de uitvoering van het werk, in de waterloozing en de scheepvaart, geene stoornis zal plaats hebben, en dat de eventuele indijkers, zich verbinden, om ten hunnen koste het gedeelte van den Balgdijk, gelegen tusschen den Koegraszeedijk en den te maken afsluitdijk naar Wieringen, te verzwaren en te verhoogen, zoodanig als later met gemeenschappelijk overleg voldoende zal bevonden worden.

e. Polderbestuur van den Wieringer waard.
Brief van 5 Januari 1875.
N°. 383.
Genee.

»Razende Zwim») volgende tot in de van Ewijcksvaart bij Veerburg, breed 20 M., diep 2 M., onder het maaltijl van Schermerboezem, en een kanaal van de van Ewijcksluis, gedeeltelijk langs de zuidoostkust en verder door Wieringen, naar den Oever, waar eene kapitale schut- en uitwateringsluis zal gebouwd worden, alsmede zoodanige havenwerken, dat ten allen tijde gelegenheid zal zijn voor het binnen vallen van schepen.

Laatstgenoemd kanaal zal 14000 M. lang, op den waterspiegel 30 M. breed, en 2.50 M. onder A.P. diep worden en met Schermerboezem gemeen liggen.

Gedurende de constructie van dat kanaal, wanneer de waterloozing en de scheepvaart door de van Ewijcksluis gestremd zullen zijn, wordt voorgesteld, om daarin te voorzien door het bestaande kanaal, binnen langs den Balgdijk, daartoe in te richten.

Het water zou gedurende het overgangs tijdperk, langs dat kanaal op het Noordhollandsch kanaal, door

eene te maken sluis bij de Kooi, afgevoerd en verder te Nieuwediep geloosd worden.

Op de bij het ontwerp behoorende situatie-teekening, is verkeerdelijk de Molenvaart, loopende van Veerburg naar Westeinde, als tijdelijk afvoer en scheepvaart kanaal aangegeven; dit heeft zijn oorsprong in de omstandigheid, dat bij het tweede ontwerp, gevoegd is de kaart, behoorende bij het in 1870 opgemaakt rapport der commissie voor de mogelijkheid eener indijking van het Wieringermeer.

Het gevolg dezer werken zal zijn, dat de uitwatering van den Wieringerwaard, groot ongeveer 1860 hectaren, die thans door de duikersluis N°. 2, aan den oostdijk van den Anna Paulowna polder op de Zuiderzee loost, op de uitwatering van Schermerboezem zal plaats hebben, behoudens het recht van dien Waard, om, wanneer het Schermerboezempeil de hoogte van 30 cM. onder A. P. bereikt, op den bestaanden voorboezem te malen, en dat water dan te lossen op den nieuwen Wieringermeerpolder.

Ik vermeen dat de betrokken belangen der scheepvaart en uitwatering, door de voorgestelde werken, gedurende de uitvoering van het werk, op voldoende wijze zijn gewaarborgd, doch den concessionaris zal de verplichting moeten opgelegd worden, dat de tijdelijke sluis moet kunnen schutten de schepen, die de van Ewijksluis doorvaren;

dat het tijdelijk scheepvaartkanaal de afmeting verkrijgt, zóó dat daarop geene te groote stroomsnelheid ontstaat, en twee schepen van voormelde afmeting, elkander kunnen voorbij varen; en dat hij met al de belanghebbende besturen, waaronder ook dat der uitwaterende sluizen in Kennemerland en West-Friesland behoort, de bij letter b. bedoelde overeenkomsten moet sluiten, terwijl hij met het Rijk nader moet in overleg treden, betreffende de tijdelijke

uitwatering op, en de scheepvaart naar het Noordhollandsch kanaal.

Na de sluiting van het Amsteldiep, zal bij W. en N. W. stormen en bij hevige O. en N. O. winden, ongetwijfeld het door het Marsdiep naar binnen gejaagde water, hooger tegen den Balgdijk opstuiven, dan thans, nu het water een uitweg vindt door het Amsteldiep.

De Balgdijk ligt ongeveer 3.40 M. boven A. P., en eene verhooging van de kruin tot 4 M. boven dat peil, zooals in het ontwerp voorkomt, of tot zoodanige meerdere hoogte als zal blijken noodig te zijn, komt mij noodzakelijk voor.

In de met den Anna Paulowna polder te sluiten overeenkomst kan deze zaak geregeld worden.

Verhooging van de kruin van den Koegras Zeedijk, is in verband met de richting van dien dijk, niet noodzakelijk.

BEDENKINGEN.

TOELICHTINGEN.

Dijkgraaf en Heemraden van den polder Waard en Groet.

Brief van 2 Januarij 1875,
N°. 132.

Geene.

Behoudens kleine aanmerkingen die later mogten blijken noodig te zijn.

Dijkgraaf van het Ambacht van West-

De kleine aanmerkingen waarvan in den brief sprake is, kunnen overwogen worden bij de met dat bestuur te sluiten overeenkomst.

Friesland, genaamd de
Schager- en Nedorper
Koggen.

Brief van 4 Januarij 1875.

Geene.

Dijkgraaf en Heem-
raden van Drechter-
land.

Brief van 7 Januarij 1875.

N°. 156.

Geene.

Burgemeester en
Wethouders van Me-
demblik.

Brief van 18 Januarij 1875,

N^o. $\frac{3}{4}$.

Geene.

Dijkgraaf en Heem-
raden van het Ambacht
van West-Friesland,
genaamd Geestmer-
Ambacht.

Brief van 18 Januarij 1875.

Geene bezwaren, mits
het te Aartswoud, in
het belang van Raaks-
maatsboezem te stich-
ten stoomgemaal, zon-
der belangrijke kosten
voor en ten genoege

Terwijl volgens het in 1870 ge-
maakte algemeen ontwerp tot bedijking
van het Wieringermeer, het voornemen
bestond om het water van Raakmaats-
boezem, dat thans door de Geestmer-
ambachtsluis te Aartswoud, het kanaal
langs de binnenzijde van den zeedijk

van het bestuur worde opgerigt, en de inrigting van dat te Medemblik, in het belang der doorhet nieuwe uitwateringskanaal lozende polders, benevens laatstgemeld kanaal naar behooren worde geregeld.

van den Groetpolder en de uitwateringsluis te Kolhorn in zee wordt geloosd, vrij te doen uitloopen in het ringkanaal, dat van Kolhorn langs Aartswoud naar Medemblik zou worden gemaakt, wil men thans Raakmaatsboezem van dat ringkanaal door eene kade bij Aartswoud afsluiten. De kaden langs dat ringkanaal zijn vroeger ontworpen op eene hoogte van 0.20 M. boven A. P., thans op de hoogte van 1 M. boven A. P. voor het te Medemblik te bouwen stoomgemaal werd vroeger een vermogen van 100, thans van 150 paardenkracht gesteld. Volgens het tegenwoordige plan, zou dat gemaal in werking komen als het water op het ringkanaal gerezen is tot A. P.

Het water van Geestmerambacht zal wel even als vroeger te Aartswoud op het ringkanaal komen en vandaar naar Medemblik moeten loopen, doch terwijl het vroeger vrij op het ringkanaal zou kunnen afloopen, zou het thans daarop moeten worden gebragt door opmaling, welke opmaling men blijkens het bovenaan op blz. 11 van het tegenwoordig ontwerp vermelde, aan Geestmerambacht schijut te willen overlaten.

Dijkgraaf en Heem-

Blijkens den neven vermelden brief

raden van het Ambacht de vier Noorder Koggen.

Brief van 9 Januarij 1875,

N°. 111.

Heeft bezwaar tegen het verlies van de vrije uitwatering en tegen het te graven ringkanaal door het waterschap, waardoor het eenen gemeenschappelijken binnenboezem en waterloozing verkrijgt met Raaksmaat, den polder Waard en Groet en de Schager- en Niedorper Koggen.

Het bestuur geeft de voorkeur aan het verkrijgen van een afwateringkanaal, dóór den ontworpen binnenboezem van het Wieringermeer, langs

de West-Frieschen zeedijk tot de Nolle-sluis, doch als de gemeenschappelijke uitlozing onvermijdelijk is, dan verlangt het:

van het Bestuur van dit Ambacht, bestaat er thans bij dit collegie geen plan tot stichting van een stoomge-maal te Aartswoud.

Ik acht het dan ook billijk, dat de kosten daarvoor grootendeels komen ten laste der bedijkers, omdat de waterstand op het ringkanaal aanmerkelijk hooger zal zijn dan die waarop Raaksmaatsboezem thans aldaar loost.

Om de uitwatering van de verschillende, op het Kolhornerdiep lozende landen, zooals de polder Waard en Groet, de landen behorende onder de Strijkmolens van de Schager- en Niedorperkoggen, als ook die loozende op Raaksmaatsboezem niet te benadeelen, zal het peil van het ringkanaal te Kolhorn niet hooger mogen zijn, dan de gemiddelde ebbestand te Kolhorn, die is 43 cM. onder A. P., terwijl vandaar tot Medemblik nog op eenig verval moet worden gerekend, een waterstand in het ringkanaal van 40 cM. A. P., zooals het Bestuur der Vier Noorder Koggen verlangt is dus niet overdreven.

Wel geeft het op het tegenwoordig ontwerp gehoorde Ambachtsbestuur van de Schager- en Niedorper Koggen

1°. dat het water in het ringkanaal voor rekening van de nieuwe indijking worde gehouden, ten minste op 40 cM. onder A. P.

2°. dat tot het sub 1 beschreven einde, te Medemblik een stoomgemaal worde gesticht, van een grooter vermogen dan 150 paardenkrachten, en van eene voldoende capaciteit.

3°. dat de rigting van het ringkanaal binnen Medemblik, zoodanig worde genomen, dat de communicatie te water tusschen Medemblik en het overige deel van het waterschap, blijve bestaan.

4°. dat vóór den aanvang der werkzaamheden, concessionarissen met het bestuur

in zijn hierneven vermelden brief van 4 Januarij 1875 te kennen, geene bezwaren tegen het ontwerp te hebben, doch ik acht het noodig daarop ook de Besturen van de Strijkmolens van de Schager- en Nedorper Koggen te hooren, die nog meer onmiddelijk bij de zaak betrokken zijn.

Het op blz. 11 van het tegenwoordig ontwerp bedoelde nader overeen te komen peil voor het ringkanaal, waarbij het stoomgemaal te Medemblik buiten werking zou worden gesteld, zal in verband met het hiervoren genoemde peil moeten bepaald worden, tenzij ook de uitloozing van de overige landen, die hun water op het ringkanaal zullen brengen, door versterking der bemalingsmiddelen werd verbeterd, in welk geval niet alleen Raaksmatsoeuzem een stoomgemaal zou moeten verkrijgen, maar ook de landen, behoorende onder de Strijkmolens van de Schager- en Nedorper Koggen, de polders Waard en Groet en de Vier Noorderkoggen.

Het polderbestuur van Waard en Groet, heeft geen bezwaar tegen het ontwerp, vermoedelijk omdat bedoeld peil nader bij overeenkomst zou worden vastgesteld. Het verdient echter opheldering, waarom dit bestuur voor-

sluiten, eene contractuele regeling tot vaststelling:

a. Van de werken, die binnen het waterschap zullen behooren te worden gemaakt, tot herstelling van communicatiemiddelen en wegen.

b. Van het beheer, het toezigt en het onderhoud, van de sluis en het stoomgemaal te Medemblik, en van de kaden en de oevers van het ringkanaal.

c. Van het behoud en het onderhoud van de Geestmer-Ambachtsluis te Aartswoud.

d. Van het blijvend gezag van het waterschap over en 't geheel vrije gebruik van het ringkanaal, voor zooverre dit binnen zijne grenzen zal worden daargesteld.

e. Van de onbeperkte bemaling of de

loopig genoeg neemt met de bepaling, dat zoodra het water op het ringkanaal tot A. P. zal zijn gestegen, met het stoomgemaal met volle kracht zal moeten worden gewerkt enz.

Wanneer het ringkanaal het hiervoren opgegeven peil verkrijgt, en er voor eene krachtige afmaling te Medemblik gezorgd wordt, is de afdamming en afmaling van Raaksmaatsboezem te Aartswoud zeer waarschijnlijk overbodig, de aanleg van een keerluis aldaar is dan voldoende.

De vaststelling van het peil kan later in overleg met de belanghebbende Polderbesturen geschieden, doch er zal om de hiervoren ontwikkelde redenen, door concessionarissen gerekend moeten worden op den aanleg van een krachtiger stoomgemaal te Medemblik, dan thans ontworpen is.

Tegen het maken der noodige werken om den ontworpen binnenboezem door het Wieringermeer te doen strekken tot afwatering voor de Vier Noorderkoggen, bestaan belangrijke bezwaren, het bestuur heeft daarop dan ook niet aangedrongen, en de voorwaarden gesteld voor de regeling der gemeenschappelijke uitlozing. In hoofdzaak

vaststelling van een maalpeil.

f. Van de wijze van uitvoering der bedoelde werken, zoowel tot behoud der communicatie als ter vermindering van elke stremming of belemmering in de bemaling en uitlozing van het waterschap gedurende de uitvoering.

zijn die voorwaarden niet overdreven. Eene bepaling als hiervoren naast letter *b*, is omschreven zal de belanghebbende besturen in de gelegenheid stellen hunne billijke eischen te doen uitvoeren.

Bij het onderzoek van het ontwerp, hebben zich bij de betrokken Ingenieurs en bij mij nog de navolgende bedenkingen opgedaan:

1°. Het ontworpen verbindingkanaal, tusschen den Wieringerwaard en de Van Ewijksvaart, is voor den geregelden afvoer van het water, dat die Waard kan leveren, voldoende, doch het zal in gemeenschap moeten gebragt worden met den bestaanden voorboezem, of althans met de kolk, waarin het bovengemaal van den Wieringerwaard uitstort. De boezemkade van het kanaal, of de sloot langs den Noordwest en Noorddijk van den Waard, waarin het polderwater door het benedengemaal wordt gebragt, ligt slechts 61 cM. onder A. P.

2. Het kanaal langs de zuidoostzijde en verder door Wieringen, heeft voldoende capaciteit, doch het moet even diep zijn als de slagdorpel der Van Ewijkssluis, die ligt 3 M. onder A. P.

Ook voor de scheepvaartbelangen is die meerdere diepte

van 50 cM. beneden de ontworpen diepte van 2.50 M. A. P. wenschelijk.

Bij maximum afvoer van water, wordt bij de diepte van 3 M. onder A. P. de snelheid 20 cM. in de seconde, zoodat het kanaal ook dan voor de scheepvaart nog bruikbaar blijft. Het zal echter welligt wenschelijk zijn, de Van Ewijksluis te verruimen of er eene sluis naast te bouwen, om ook deze sluis bij dergelijken afvoer, voor de scheepvaart bruikbaar te houden. De capaciteit dezer sluis beneden het maalpeil van schermerboezem, is slechts 24 M³.

3°. Nadat eene behoorlijke opneming en peiling van het geheele in te dijken terrein zal hebben plaats gehad, zal het welligt wenschelijk zijn, in de verkaveling, de rigting der boezemkanalen en de plaatsen der benedengemalen, eenige wijziging te brengen; de totaal berekende stoomkracht is echter voldoende.

Wanneer dus, zoo als ik in den aanhef van dit rapport meldde, het aangeboden ontwerp tot bedijking van het Wieringermeer, den grondslag kan uitmaken der te voeren onderhandelingen, zoo is het ontwerp zelf nog geenzins voor onvoorwaardelijke goedkeuring vatbaar.

In hoofdzaak kan met de voorgestelde werken in het belang der afwatering en scheepvaart, worden genoeg genomen, doch daarin zullen de wijzigingen moeten gebragt worden, die na overleg met de verschillende belanghebbende besturen, onder goedkeuring van het Collegie van gedeputeerde Staten en van de Regeering, blijken noodig te zijn.

De Hoofdingenieur van den Waterstaat in Noordholland.
(Get.) CONRAD.

Voor eensluidend afschrift:
De Griffier der Staten van Noordholland,
(get.) H. JACOBI.

BIJLAGE E.

*Begrooting der kosten, benoodigd voor de in-
dijking, droogmaking en inpoldering van het
Wieringermeer, groot 20.000 Hectaren.*

Opgemaakt in Augustus 1877.

Deze begrooting is in de volgende onderdeelen gesplitst, als :

- § A. Werken ten behoeve van de achtergelegen landen, tot regeling hunner belangen van uitwatering en scheepvaart.
 - § B. Kosten der bedijking.
 - § C. Kosten van de benoodigde stoomwerktuigen en gebouwen.
 - § D. Kosten van droogmaking en drooghouding.
 - § E. Kosten der verkaveling.
 - § F. Kosten van beheer, onderhoud en onvoorzien.
 - § G. Verzameling der kosten.
-

§ A. Werken ten behoeve van de achtergelegen landen,
tot regeling hunner belangen van uitwatering
en scheepvaart.

Voor het verdiepen van het Kol-
hornerdiep, maken van eene doorgra-
ving bij de schutsluis aldaar; verdie-
pen van den boezem van Geestmer-
ambacht; maken van het kanaal met
paden en jaagpad, tusschen de Geest-
merambacht sluis en den straatweg
te Aartswoud, en voorts langs de
Nollesluis, de kolk van Dussen, de
kolk te Koppershorn, de Twiskerbrug,
de loopbrug te Opperdoes tot aan de
Westerhaven te Medemblik, is aan
grondwerken en voorziening der
boorden, gerekend op eene som van *f* 256.281

Voor kosten van onteigening van
land en gebouwen » 157.665

Voor bruggen en andere kunstw. » 85.750

Voor aanleg van wegen . . . » 11.375

Voor het maken van eene schut- en
uitwaterende sluis te Medemblik, met
de ontgravingen, remmingen, meer-
palen, enz. » 197.500

Voor het maken van een stoomge-
maal te Medemblik van 200 paarden-
kracht » 200.000

Voor het maken van een kanaal

Transportere *f* 908.571

Per transport <i>f</i>	908.571
langs de zuid- en zuidoostzijde van Wieringen, diep 3 M. onder volzee met de onteigeningen »	310.000
Voor de doordamming van het Amsteldiep. »	50.000
Voor de uitwatering en schutsluis te den Oever. »	150.000
Voor het maken van verschillende werken ten behoeve van den Wierin- gerwaard en den Anna Paulowna- polder »	250.000
Te zamen voor § A	<i>f</i> 1.669.568

§ B. Kosten der bedijking.

Noordelijke zeedijk. Anna Paulownapolder.

Wieringen.

Voor het eerste gedeelte lang 1500 M. aansluitende op 500 M. bewesten de Van Ewijkssluis, is per strekkende M. aan grondwerk noodig met onge- veer de helft voor slink, 200 M ³ . ad <i>f</i> 0.60 per M ³ <i>f</i> 120.—	
steenglooijing per str. M. »	75.—
aan puin »	12.—
perkoenpalen »	1.25
krammat »	1.50
diverse kosten »	3.50
is per str. M. dijk <i>f</i>	213.25
maakt over 1500 M. <i>f</i>	319.875
Transportere <i>f</i>	319.875

Per transport *f* 319.875

Voor het tweedegedeelte lang 1400 M.
 door het Amsteldiep, over eene gemid-
 delde diepte van 6 M. onder A. P. is
 met de helft voor slink en verlies, tot
 aan A. P. noodig per strekkende M.
 ongeveer 500 M³. is in het geheel
 700.000 M³. ad *f* 0.70 per M³. . . » 490.000
 Voor rijswerk 100.000 M³. à *f* 3.— » 300.000
 Voor het opwerken van deendijk
 boven A. P. met steenglooijing en op-
 berming *f* 200 per str. M. is over
 1400 M. » 280.000

Totaal voor den Noordelijken zee-
 dijk, Anna Paulownapolder, Wie-
 ringen *f* 1.389.875

*Oostelijke zeedijk. Wieringen.
 Medemblik.*

Voor dezen dijk, lang 18.500 M.
 is benoodigd aan grond beneden A. P.
 per str. M. 148 M³.
 aan grond boven A. P. 72.50 »
 de helft voor verl. en slink 110.50 »

Te zamen 331 M³.
 maakt over 18.500 M. 6.123.500 M³.
 à *f* 0.75 per M³. is. *f* 4.592.625

Transportere *f* 4.592.625 *f* 1.389.875

Per transport *f* 4.592.625 *f* 1.389.875

Voor steenglooijing p. M. <i>f</i> 60.—	
Aan puin » 15.—	
Arbeidsloon van zetten » 5.—	
krammat » 1.—	
perkoenpalen » 1.80	
rijs voor opberming. . . » 10.—	
steenenberm. » 12.—	
puinstorting buitenzijde,	
rijs en puin » 40.—	
tijdelijk beslagwerk en	
diversen » 25.—	
te zamen <i>f</i> 169.80	
is over de geheele lengte van	
18.500 M. » 3.141.300	
Voor een rijzendam over de ge-	
heele lengte van 18.500 M. 30 M ³ .	
à <i>f</i> 3.50 per M ³ » 1.942.500	
	» 9 676.425
Te zamen voor de bedijkingen <i>f</i> 11.066.300	
§ C. Kosten aan de benoodigde stoomwerktuigen en	
daarbij behoorende gebouwen.	
Voor het aanschaffen der stoom-	
werktuigen, ter gezamenlijke capaci-	
teit van 960 paardenkrachten, met de	
daarbij behoorende gebouwen en	
bergplaatsen, wordt gerekend op	
<i>f</i> 1400 per paardenkracht, maakt . <i>f</i> 1.344,000 »	
Kosten van tijdelijke fundeeringen	
van 4 werktuigen, gedurende de	
droogmaling » 40.000 »	
Te zamen voor de stoomwerktuigen . . . <i>f</i> 1.384.000	

§ D. **Kosten van droogmaking en drooghouding.**

De polder bevat binnen de bedijking 19.500 Hectaren. De hoogte van opmaling zal zijn 4 M. Door aftapping door de sluizen wordt gerekend op eene verlaging van 0.25 M.

En zullen dus:

$$195.000.000 \times 3.75 = 731.250.000$$

M³. uitgemalen moeten worden.

Voor waterlast van regen en kwel, behalve de verdamping, wordt gerekend per jaar op 0.50 M.

Stelt men dus de paardenkracht gelijk aan het vermogen om per minuut 4.5 M³. 1 M. hoog op te malen en 20 werkdagen per maand, dan is de tijd van droogmaking

$$\frac{731.250.000 \times 4}{960 \times 4.5 \times 12 \times 20 \times 24 \times 60 - (1.9 \text{ 000 000} \times 0.50)} = 2.65 \text{ jaar of 2 jaar 237 dagen.}$$

Stelle 2 jaar en 8 maanden of 32 maanden van 20 werkdagen.

Het gebruik van steenkolen op 3 kilogr. per paardenkr. in het uur, en de hectoliter steenkolen gesteld op 75 kilogr. wordt het aantal hectoliters, noodig voor de uitmaling:

$$\frac{32 \times 20 \times 24 \times 960 \times 3}{75} = 589.824 \text{ Hectol.}$$

Nog 6 jaren zal
de polder worden
drooggehouden.

Wanneer daarvoor
wordt gesteld 600
werkdagen of

$$\frac{600 \times 24 \times 960 \times 3}{75} = 554.581 \quad \gg$$

Te zamen 1,144.405 Hect. à

0.80 per hectoliter is *f* 915.524

Smeermiddelen, hennep, vlas en
onderhoud, 10% der brandstoffen. \gg 91.552

Voor ieder stoomtuig een
machinist ad 'sjaars . . . *f* 1000
drie stokers ad *f* 400 'sjaars \gg 1200
f 2200

Dus voor 8 stoomtuigen *f* 17600
is voor 8 jaar en 8 maanden . . . *f* 151.360

Totaal § D. *f* 1.158.436

§ E. Kosten der Verkaveling.

De hoofdvaart, lang geheel 29.000 M.
diep 2.50 M. onder zomerpeil, breed
op het maaiveld 22.50 M., heeft
een inhoud van 62 M³ per M. is
1.798.000 M³ à *f* 0.40 per M³, te
bezigen voor den aanleg van weder-
zijdsche wegen en de spoorwegbaan. *f* 719.200

Dijkkanaal, inhoud 60 M³, lang
18.500 M. is 1.110.000 M³, ad

Transportere *f* 719.200

Per transport f 719.200

f 0.35 per M ³ , te bezigen voor den aanleg van een binnenberm langs den oostelijken afsluitdijk. . . . »	388.500
Molenslooten, te zamen 240.000 M. breed 7 M., diep 2 M., onder het zomerpeil, inhoud 10 M ³ ad f 2 per M., met het slechten der uit- komende gronden »	480.000
Wegslooten, te zamen 288.400 M. ad f 0.30 per M. met het slechten der gronden »	86.520
Kavelslooten, te zamen 1.400.000 M. à f 0.40 per M. met het slech- ten der gronden. »	560.000
Greppelen van 18000 hectaren op 10 M. afstand onderling te zamen 16.200.000 M. à f 0.03 per M. met het slechten van den grond . . . »	486.000
Bermslooten, 32000 M. ad f 0.40 per M. »	12.800
12 draaibruggen over de hoofdvaart »	144.000
2 sluizen ter toegang naar de hoofdvaart, een bij Wieringen en een bij den Westfrieschen zeedijk . . »	150.000
Begrinten van 182.400 M. weg ad f 1.50 per M. »	273.600
Voor bruggen en duikers . . . »	150.000
Aanbouw van een polderhuis in het Hoofddorp en eenige werken aldaar en in de overige buurten. »	50.000
Te zamen § E. f	3.500.620

§ F. Onderhoud der werken, kosten van personeel, reis-, verblijf en bureaustkosten en onvoorzien. f 2000.000

§ G. Verzameling.

§ A.	f 1.668.571
§ B.	» 11.066.300
§ C.	» 1.384.000
§ D.	» 1.158.436
§ E.	» 3.500.620
§ F.	» 2.000.000
Totaal	f 20.777.927

Berekening der sommen, benoodigd ter uitkeering van 5 % over de gestorte gelden gedurende 10 jaren.

JAREN.	TE VERWERKEN SOMMEN PER JAAR.	TOTAAL DER VERW. SOMMEN.	VERSCHEENEN RENTEN. PER JAAR.	TOTAAL DER VERSCHENEN RENTEN.
1	1.000.000	1.000.000	50.000	50.000
2	2.000.000	3.000.000	150.000	200.000
3	3.000.000	6.000.000	300.000	500.000
4	3.000.000	9.000.000	450.000	950.000
5	3.000.000	12.000.000	600.000	1.550.000
6	3.000.000	15.000.000	750.000	2.300.000
7	2.000.000	17.000.000	850.000	3.250.000
8	1.000.000	18.000.000	900.000	4.050.000
9	1.000.000	19.000.000	950.000	5.000.000
10	1.000.000	20.000.000	1.000.000	6.000.000

Hierbij is gerekend op de bijdrage ad f 750.000 toegezegd door de Provincie Noord-Holland, die in het laatste of 10^e jaar beschikbaar komt en waardoor de totale som der begroeting wordt aangevuld.

A 2044154

BIJLAGE F.

Opgave van den opbrengst van eenige landerijen, gelegen in het Ambacht de Vier Noorder Koggen, in het noordelijk deel van Noord-Holland en in den polder Waard en Groet, alle onmiddellijk grenzende aan het Wieringermeer, in publieke veiling verkocht in de jaren 1876 en 1877.

De prijzen zijn opgegeven zonder de verkoopkosten.

GEMEENTE.	GROOTTE IN HECTAREN.	ROOPPRIJS.	AANMERKINGEN.
Abbekerk en Lambertschaag. Hoog- en Aarts- woud.	6.54.40	f28.280.—	Hierbij is begrepen een huis, loods en erf.
Id.	6.79.10	21.121.14	
Id.	1.75	5.936.—	
Id.	4.69.90	15.142.88	
Id.	4 80.50	26.621.90	Hierbij is begrepen een huis en tuin, afzonderlijk waard f 4126.
Midwoud.	17,87.45	81.903.—	Hieronder was begrepen 2 hui- zen en toebehooren, te zamen waard f 6500.
Id.	6.34.40	23.154.84	
Nibbixwoud.	5.39.90	20.512.79	
Opmeer.	20.76	65.143.—	Hierbij een huis, waard f 4040.
Twisk.	9.71.45	47.378.61	Als voren, waard f 4000.
Wervershoof.	14.86.41	63.461.—	» » » f 3270.
Wognum.	12.08.20	39.366 84	
Id.	8.48.50	25.921.67	» » » f 2200.
Id.	15.17.90	46.708.63	» » » f 4070.
Zijbecarspel.	10.89.60	51.387.—	Hierbij loods en boomgaard, waard f 7000.
Medemblik.	4.39 80	22.495.—	
Id.	3.81.13	15.470.—	
Polder Waard en Groet, gemeente			
Winkel.	119.76.30	182.906.—	De hier onder volgende landen
»	40.16 53	71.857.—	zijn nog bezwaard met een pol- derschuld van f 847 per Hectare.
»	40.65.00	72.497.—	
»	20.13.90	27.535.—	
»	20.35.	28.429.—	
»	40.76.60	78.840.—	
»	18.85.80	47.184.—	
»	40.10	120.000.—	